

PREDHOVOR EDITORIAL

Rozsah výskytu a tým i význam a váhu ochorení spôsobených zhoubnými nádormi v jednotlivých štátach a regiónoch poskytovala v minulosti výhradne štatistika príčin smrti. Význam údajov o mortalite na zhoubné nádory a ich využitie pre základnú orientáciu zdravotníctva i výskumu týchto ochorení vrcholil v rokoch po druhej svetovej vojne. Ich význam pre hodnotenie rozsahu, ale najmä dynamiky vývoja chronickej degeneratívnych ochorení neinfekčného charakteru, ktoré v tomto storočí získali výrazné prvenstvo v celkovej chorobnosti populácií vyspelých štátov sveta však už dávnejšie klesal. V prípade ochorení na zhoubné nádory bola táto skutočnosť ovplyvnená nie len veľmi rozdielou letalitou nádorov jednotlivých lokalizácií a typov, ale aj pokrokmi v ich liečbe. Bola snaha získať ukazovatele, ktoré by v plnom rozsahu indikovali dynamiku výskytu a vývoja zhoubných nádorov v čase a priestore. Takéto informacie mohli poskytnúť iba údaje o počtoch novozistených ochorení v presne vymedzenej populácii a časovom úseku, čiže v relatívnych číslach hodnoty incidencie.

Získať exaktné údaje o incidencii zhoubných nádorov pomocou prierezových štúdií, prehľadov a expedičných metód sa nepodarilo. Ukázalo sa, že túto náročnú úlohu môžu splniť iba špecializované zariadenia, označované ako populačné onkologické registre. Sú zamerané na dlhodobú, doživotnú evidenciu onkologickej pacientov a schopné postupne dopĺňovať údaje o chorom a jeho chorobe. Prvé registre vznikli krátko pred, počas ale hlavne po druhej svetovej vojne.

V Československu boli tradične veľmi dobré údaje o mortalite v návýznosti na svoju dobu relatívne vysokú úroveň zdravotníckej štatistiky v bývalej Rakúsko-Uhorskej monarchii. Povinné hlásenie ochorení a úmrtí na zhoubné nádory zavedené už v roku 1951 bolo prvým progresívnym krokom k získaniu úplného prehľadu o výskytu onkologickej ochorení. Žiaľ, postupne sa ukázalo, že tento problém môže vyriešiť iba súčasné zriadenie populačných onkologickej registrov, tak ako tomu bolo v bývalej NDR a v menších oblastiach Poľska a Maďarska. V Čechách i na Slovensku viedol postupný pokles hľasnej disciplíny spolu s evidovaním počtu ochorení v jednotlivých rokoch bez dlhodobej registrácie dobre definovaných pacientov k postupnému podhodnoteniu incidencie. Na druhej strane bola snaha znížiť počty zomretých na zle alebo neúplne definované chorobné stavov, ktorých vysoký podiel indikuje nízku kvalitu štatistiky mortality. V našich podmienkach sa tento problém riešil uprednostňovaním zhoubných nádorov ako hlavných príčin smrti, i keď boli

v hlásení o úmrtí uvedené iba ako sprievodné ochorenia. Tento postup viedol k nadhodnoteniu ich mortality a spolu so súčasným podhodnotením incidencie k tomu, že počty zomretých v jednom roku boli v prípade mnohých lokalizácií a typov zhoubných nádorov vyššie ako počty novozistených chorých.

Rastúca potreba získavania presných údajov o incidencii pre plánovanie potrieb ale najmä na orientovanie prevencie a liečby na prioritné oblasti onkológie ale i hodnotenie prípadných pokrokov v oboch oblastiach viedla v polovici sedemdesiatich rokov k uplatneniu medzinárodne prijatých zásad evidencie pacientov so zhoubnými nádormi v populačných onkologickej registroch aj v našich podmienkach. I Národný onkologický register Českej republiky začal postupne produkoval hodnotené a spoľahlivé údaje o incidencii zhoubných nádorov, ktorých úroveň a kvalita výrazne prispela nielen ku zlepšeniu komplexného programu boja proti onkologickej ochoreniam ale i k ich uznávaniu v zahraničí.

Údaje z onkologickej registrov tvoria dnes nenahraditeľné východisko pre komplexný a cieľavedomý prístup k rastúcomu významu onkologickej ochorení vo vyspelých štátach sveta. Pozitívne a pomerne rýchlo dosiahnuté výsledky dobре orientovaných a realizovaných programov prevencie a liečby kardiovaskulárnych chorôb a tým sústavne narastanie priemernej dĺžky života i významné väzby medzi pandémiou AIDS a nádormi naznačujú jasne primárne postavenie nádorov v chorobnosti a úmrtnosti populácií vyspelých krajín v budúcom storočí.

Z tohto hľadiska je potrebné privítať úsilie pracovníkov oddelenia epidemiológie nádorov Masarykovho onkologickej ústavu v Brne a ich spolupracovníkov z iných ústavov podať v rámci špeciálneho čísla tohto časopisu komplexný pohľad na problematiku vývoja i súčasného stavu registrácie zhoubných nádorov v Českej republike. Vysoko je treba oceniť nie len prehľad možných výstupov a využitia údajov z registra pre iniciovanie a orientáciu komplexného boja proti zhoubným nádorm a jeho hodnotenie, ale i pri výskume ich etiologie najmä prostredníctvom rastúcej účasti na medzinárodných projektoch. Príspevky v tomto čísle zároveň poukazujú na potrebu venovať neustálu pozornosť skvalitňovaniu registrácie nádorov ako aj účelnému využitiu grantov v tejto oblasti. Sme presvedčení, že súbor týchto článkov prispeje k zlepšeniu kvality registrácie, ako aj k využitiu údajov z registra v zdravotníckej praxi a pri výskume epidemiológie a následne i pri prevencii zhoubných nádorov v Českej republike.

Doc. MUDr. Ivan Pleško, DrSc.,
člen redakčnej rady